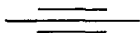

1. Társadalmi problémák; anyagi, erkölcsi érzelmi értékválság a családban, a gyermeknevelésben.
2. Hibás szociálpolitika.
3. Egymástól elszigetelten működő, gyakran bürokratikus intézményrendszer.
4. A differenciált, egyéni fejlesztést gátló tárgyi-személyi feltételek túlszabályozása az iskolában.
5. Hátrányos helyzetben lévő képzés, hiányos továbbképzés.

DR. BÁRDOSSY ILDIKÓ
Pécs

Projektek az oktatásban: osztálykirándulás mint projekttema

A projekt oktatás — amely a századfordulón az USA-ban és Nyugat-Európában jelent meg — elsősorban a tanulók érdeklődésére alapozva, átlépve a tantárgyi határokat, a gyakorlati feladatok megoldásának, konkrét produktumok létrehozásának szolgálatába állítva, életszerűvé tette az iskolai munkát. A projektek manapság újra meghatározóivá kezdenek válni az iskolai nevelés (az iskolai tanítás-tanulás) folyamatának.

Az osztálykirándulás mint projekttema csupán egyetlen, konkrét, praktikus mozzanata annak az *átfogó szemléletnek*, amely egyre több iskola önfejlesztő tevékenységének mozgatórugójává válik az NSZK-ban.

E szemlélet kiindulópontja: *az iskola sajátos élet- és tapasztalati térként való átfogó értelmezése, valamint az iskolai élet megszokott határainak kiterjesztése, az iskolán kívüli tanulási, tapasztalatszerzési lehetőségek felkutatása és szerves beépítése az iskola pedagógiai tervébe, programjába.* E kiindulópontokhoz kapcsolódó kezdeményezéseket — a tartományi miniszterek, valamint a tartományi pedagógiai intézetek tematikus kiadványokkal és módszertani segédanyagokkal, a szakfolyóiratok pedig konkrét iskolai programok, gyakorlati tapasztalatok közzétételével — szisztematikusan támogatják.

A „Schulpraxis” című folyóirat például az osztálykirándulás mint projekttema bemutatásával foglalkozik, oly módon, hogy a konkrét, gyakorlati ötletekkel együtt a projektorientált oktatás lényegi ismérveit is összegyűjti. Az elvi, elméleti kiindulópontok egyértelmű tisztázása ugyanis nélkülözhetetlen az iskolán kívüli és az iskolán belüli hatásrendszer megteremtéséhez, a folyamatba való szerves beillesztéshez, a tanári szervezőmunka hatékonyságának és a konkrét tanulási akciók sikerének a növeléséhez.

A projektorientált tanulás ismertető jegyei:

1. *A projektorientált tanulás és a cselekvőképesség (a képességfejlesztés és a képességfejlődés) szorosan összefüggenek egymással. A demokratikus döntési folyamatokban való cselekvő részvétel, az elmélet és gyakorlat merev szétválásának megszüntetése, valamint az egyoldalú szaktárgyi (szaktudományi) specializáció feloldása döntő kritériumai e tanulási formának.*

Következtetések: A célok meghatározásánál, a tartalom és a módszerek kiválasztásánál, a szervezésnél és az „eredmény biztosításánál” egyaránt figyelembe kell venni a demokratikus cselekvési elveket.

2. Projektorientált tanulás során a *csoport minden egyes tagja azonos jogokat élvez. Mindenki számára biztosítja a csoport a tervezés, a beleszólás, a közreműködés, a tevékeny részvétel lehetőségét.*

Következtetések: A csoportnak magának kell céljait meghatározni, érdeklődésének és szükségleteinek megfelelően a tartalmat kidolgozni és az egész munkát önállóan szerveznie.

3. A projektorientált tanulás *életszerű, praktikus, a valóságra vonatkoztatott tanulást jelent.*

Következtetések: A témaválasztás alapjait a mindennapi problémák, valamint aktuális és aktualizálható tanulói érdekek alkossák. Ezek a tanulók érdeklődéséhez, aktuális érdekeihez kapcsolódó problémák ugyanakkor szervesen beépülnek, beépíthetők a tervezett hatásrendszerbe (a tervezett tananyag-struktúrákhoz is kapcsolódó hatásrendszerekbe).

4. A projektorientált tanulás *többnyire szaktárgyakon túlmutató, több szaktárgy, illetve szaktudomány körébe tartozó egységes, összefüggő, komplex elméleti és gyakorlati munkát jelent.*

Következtetések: Ez a tanulás a kutató és felfedező, a játékos és fantáziadús, a kérdezni tudó és kérdezni engedő, a kooperatív és szociális tanulás lehetőségeinek megteremtését követeli meg.

5. A projektorientált tanulás *sokszor kifejezetten az iskola falain kívül bonyolódik le, és a legkülönbözőbb anyagok, médiumok, eszközök alkalmazását igényli.*

Következtetések: Meg kell teremteni az iskola nyitottságának lehetőségét a különböző közösségek, a város, a távolabbi vidékek felé. Az „iskola nyitottsága” problematika megértéséhez, az elméleti tisztázáshoz és dokumentáláshoz a tapasztalatokat is felhasználó speciális segédanyagok kidolgozására van szükség.

6. A projektorientált tanulás *megváltoztatja a tanár szerepét.* A tanár egy személyben tanuló és közreműködő, megfigyelő és közvetítő, valamint partner, tanácsadó és segítőtárs a tanulók és a tanulási folyamatban valamilyen módon közreműködő szakemberek számára.

Következtetések: Ebből adódóan vannak még feladatok, mert a főiskolákon és egyetemeken, a szemináriumokon és továbbképző tanfolyamokon kevésbé foglalkoznak ezekkel a kérdésekkel. Növelni kellene a kutató, kísérletező tanulásra vonatkozó, azt ösztönző projektínálatokat. (Projektorientált tanulás csak projekteken lehetséges.)

7. Projektorientált tanulás *„szabad terepen” zajlik, ami azt jelenti, hogy hiányoznak a merev iskolai órarendek és szervezési sémák.*

Következtetések: Minden tekintetben a „nyitott curriculumszemlélet”-nek megfelelő tanulászervezést kell megvalósítani. Ez a fajta tanulászervezés elegendő teret biztosít a rugalmasságnak, az improvizálásnak, a spontán megnyilvánulásoknak, az előre nem tervezett, nem tervezhető akciók beépítésének a tanulás folyamatába.

8. A projektorientált tanulás *kézzel fogható produktumokhoz és konkrét eredményekhez vezet.*

Következtetések: Meg kell vizsgálni, hogy a projektorientált tanulás „termékei”, produktumai milyen érdekeket hordoznak magukban. Ezek lehetnek anyagi értékek, szociális értékek, lehetnek a tanulók életvitelét aktuálisan, de távolokban is segítő, közvetlen vagy közvetett, az élet minőségére kiható értékek is.

Az osztálykirándulás mint projekttema megoldásának konkrét lehetőségei:

A projektorientált kirándulások közös vonásai:

- az értelmes, az „észrevétlen” tanulás kérdéskörén túl felölelik a szabadidő helyes eltöltésének a problematikáját is,
- olyan produktumokat termelnek, amelyek más területeken is fontosak lehetnek, amelyek más területeken is felhasználhatók,
- a szerzett tapasztalatok, a konkrét produktumok integrálódnak a legkülönbözőbb iskolai tevékenységekbe,
- iskolán kívüli szakembereket vonnak be a tanulás folyamatában, az elvégzendő munkába,
- hozzájárulnak ahhoz, hogy az iskolák nyitottak legyenek, hogy a kívülről érkező tapasztalatokat és információkat folyamatosan beépítsék az iskola belső tevékenységi rendszerébe, ezzel is folyamatosan fejlesszék az iskola sajátos belső élet- és tapasztalati terét,
- hozzájárulnak a praktikus tanulás lehetséges módszerkombinációinak kibővítéséhez, s a tanulás praktikus (gyakorlatorientáló) tanulásként való értelmezéséhez.

Konkrét kirándulások tapasztalatai:

Az egyik iskola projektkínálataiból a hetedikes tanulók önként választották ki az útikalauz továbbfejlesztésének komplex programját. E programmegvalósítás egyik mozzanata a tervezett osztálykirándulás. A kirándulás — közösen megfogalmazott — céljai között szerepelt a város és környékének megismerése, valamint a szabadidős kínálatok, lehetőségek vizsgálata, és természetesen kipróbálása is. A kirándulás programját — a meglévő útikalauzok, könyvek, prospektusok felhasználásával — az osztályfőnök és a csoport együtt állították össze. A tervezési, előkészületi és megvalósítási folyamat kérdéses pontjait, esetleges problémáit is együtt tárták fel. A praktikus szervezési és pénzügyi kérdések lebonyolítására külön is vállalkoztak a tanulói kis-csoportok.

A kirándulás tervezett programjában szerepel többek között természetkutatás; interjú intézmények képviselőivel; információs anyagok és programok felkutatása; ismerkedés különböző hivatású emberekkel, felfedező játékok stb.

A kirándulás, a program tanulságait, eredményeit az iskolában értékelték az utazást követő hét során. A környék bemutatására a „projekt gazdái” különböző programokat szerveztek, faliújságokat (szöveges és képes táblákat) készítettek. Meghívott művészek segítségével műsort is szerkesztettek.

Egy másik iskola 9. és 10. osztályos diákjai osztálykirándulásukat Angliába tervezték. A diákok — az előkészületi munkák részeként — gyűjtött anyagokból (prospektusokból, útijegyzeteből, fotókból, diákból) egy előzetes útikalauzt állítottak össze. A gazdagon illusztrált, érdeklődést felkeltő útikalauz mellé előzetes programjavaslatot is kidolgoztak: szabadidős ajánlatokkal, felderítési lehetőségekkel, kutatási programok ötleteivel, az önellátáshoz kapcsolódó elképzelésekkel.

A projektnap programja — többek között — az alábbi választási lehetőségeket tartalmazta:

- beszélgetés a kemping gondnoknőjével, a régiségkereskedővel vagy nyugdíjasokkal;
- történelmi nyomkeresés — beszélgetőpartner: az egykori polgármester;
- lakások a városban — beszélgetés a lakásgondnokság munkatársaival;
- a város fiataljainak aktivitása — térkép a fiataloknak — beszélgetőpartner: az ifjúsági képviselő és helyettese;
- az angol konyha — beszélgetőpartner: a karavánpark szakácsnője;
- találkozás fiatalokkal;

- iskolakutatás — beszélgetőpartnerek: egy iskola igazgatója és diákjai;
- filmkultúra, filmművészet — beszélgetés a moziszövetség tagjaival;
- munkák a szabadidős parkban — beszélgetőpartnerek: a park vezetője és a parkban dolgozó munkások;
- gyermeki élet a parkban — videofelvétel;
- londoni program — beszélgetés a könyvtárban, illetve az idegenforgalmi hivatalban;

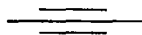
— beszélgetés — nyelvi műhely, főzöstúdió, festőstúdió, íróműhely.

A csoportok maguk osztják be munkájukat: a munkaidőt, a szabadidőt és a játékokat. A „nyers produktumok” lehetőleg már a kirándulásokon elkészülnek.

A kirándulás tapasztalatait, az iskolai élménybeszámolókat videofelvelelek, falijűjságok, színdarab, angolbüfé is színesítette.

IRODALOM

- [1] Hans Peter Steimle: Projekt: Klassenfahrt = Schulpraxis (Projekte im Unterricht). 3/1988. 39—45.
- [2] Über Konzepte und Projekte zur Öffnung der Schule und zur Gestaltung des Schullebens = Schulpraxis (Projekte im Unterricht) 4/1988. 49—55.
- [3] Der Kultusminister des Landes Nordrhein-Westfalen. Rahmenkonzept — Gestaltung des Schullebens und Öffnung von Schule — Entwurf, Düsseldorf, 1988.
- [4] Gestaltung des Schullebens und Öffnung von Schule — ein Beitrag zur Qualitätsverbesserung von Schule? — Landesinstitut für Schule und Weiterbildung, Soest, 1989. 2. Auflage.

DR. BÓRA FERENC
Kaposvár

A megbeszélés módszerének négy típusa

1. A vezetési stílus

A *tekintélyelvű* pedagógus szabályok közé szorítja a dialogizálást. Magatartásával, feszességével, kimértségével érzékelteti a gyerekek feletti hatalmát. Beszélgetésre csak engedélyvel kerülhet sor. Beszélgetés közben leinti, elhallgattatja a tanulókat, akik ezért ritkán mernek őszintén megnyilatkozni. A beszélgetésben az autokrata tanítók és tanárok inkább az utasítást, mint a dialogizálást alkalmazzák.

A *demokratikus vezetési stílusban* végrehajtott beszélgetés szinte minden olyan témát magába foglal, amely az egyes tanuló és a közösség számára fontos. A tanulók megkötöttség nélkül, bátran tárják fel gondolataikat. Természetes számukra, hogy bekapcsolódnak a megbeszélésekbe. Nincsen olyan téma, amely tiltásokat tartalmazna. A tanulók természetesnek tartják, hogy ellenvéleményeiket, kritikai megállapításukat elmondhatják. Önállóságot biztosít a pedagógus számukra az elemzésekben és minden közlésben.

Szabad folyást enged a beszélgetésben az anarchikus vezetési stílus. Semmiféle fegyelmet, szabályt nem igényel a beszélgetőktől. Gyakran magukra hagyja őket, így nem folytatható a dialogizálás, veszekedéssé fajul a beszélgetés. Az anarchikus állapot azért jön létre a megbeszélésben, mert a pedagógus közönyös a gyerekeket foglalkoztató kérdések iránt. A megbeszélés a tanulók számára érthetatlenné, a pedagógus számára feleslegessé válik.